

Οί επικείμενες συνομιλίες και τό
θέμα τής Κεντρικής Κυβέρνησης.

1. "Ένα από τά ζητήματα πάνω στά όποια τό κόμμα μας πρέπει νά έχει χαραγμένη και καθωρισμένη γραμμή και θέση, έν όφει των επικείμενων συνομιλιών, είναι τό ζήτημα τής Κεντρικής Κυβέρνησης.

2. "Ότι στην Κύπρο θά έχουμε δυό επιπέδων κυβερνήσεις δέν χωρεῖ ἀμφιβολία. Έφ'όσον δεχόμαστε τήν 'Ομοσπονδιακή συνταγματική λύση, είναι βέβαιον ότι θά έχουμε τίς κυβερνήσεις των χωριστών κρατών και τήν Κεντρικήν Κυβέρνησιν. Είναι κατά συνέπειαν επίσης βέβαιον ότι θά τεθῆ θέμα ἐξουσιών τής Κεντρικής όπως και των χωριστών 'Ομοσπόνδων κυβερνήσεων.

3. Πρέπει νά είναι κανείς ειδικός συνταγματολόγος για νά χωρίσει τίς ἐξουσίες τής Κεντρικής από τίς χωριστές 'Ομοσπονδες Κυβερνήσεις και νά τίς διατυπώσει ἀκόμα και σέ διάγραμμα συντάγματος. 'Υπάρχουν όμως ώρισμένα πολιτικής φύσεως ζητήματα πού πρέπει νά τά αποφασίσει ἡ πόλιτική ἡγεσία τοῦ τόπου προτοῦ , μπορέσουν οί συνταγματολόγοι νά ἐπεξεργασθοῦν εἴτε διάγραμμα εἴτε σχέδιον συντάγματος. Βλέπω ότι δυό ἀπ'αὐτά τά ζητήματα είναι τά πιό βασικά.

4. Τό πρώτο είναι ἄν ἡ κυβέρνηση τοῦ Κέντρου θά είναι ἰσχυρή ἢ σκιώδης . Τό δεύτερο ἄν ἡ συμμετοχή των δυό κοινοτήτων στην Κεντρική Κυβέρνηση θά είναι ἰσοτιμη ἢ ἀνάλογη μέ τόν πληθυσμό τους.

5. "Έχω τήν γνώμη ότι για όσους θέλουν νά παραμείνει ἡ Κύπρος ἕνα ἀνεξάρτητο κράτος ἡ Κεντρική Κυβέρνηση της πρέπει νά είναι ἰσχυρή. Τά ζητήματα πάνω στά όποια θά ὑπερισχύουν οί ἐξουσίες των χωριστών ὁμοσπόνδων κυβερνήσεων πρέπει νά είναι όσον τό δυνατόν λιγώτερα και τό ζητήματα πάνω στά όποια θά ὑπερισχύουν οί ἐξουσίες τής Κεντρικής Κυβέρνησης, όσον τό δυνατόν περισσότερα. Δέν βλέπω νά ὑπάρχει ἔστω και μιᾶ περίπτωση πού νά συμφέρει στην 'Ελληνοκυπριακή πλευρά και γενικώτερα σέ όσους θέλουν τήν διατήρηση τής Κύπρου σάν ἕνός ἀνεξαρτήτου κράτους, ἡ ὑπαρξη ἀσθενούς Κεντρικής Κυβέρνησης. Τονίζω αὐτή τήν ἄποψη μου διότι ὑπάρχουν ἐκεῖνοι πού προβάλλουν τήν ἄποψη ότι

ή λύση είναι. Όμοσπονδία γεωγραφικού τύπου (διζωνική ή πολυπεριφερειακή, περισσότερο όμως διζωνική) ή Κεντρική Κυβέρνηση πρέπει να είναι ασθενής. Το έπιχείρημα τους είναι ότι μια ισχυρή Κεντρική Κυβέρνηση θα είναι υποχρεωμένη να σηκώσει τα οικονομικά ή περισσότερο από τα οικονομικά βάρη του καθυστερημένου Τουρκικού κρατιδίου, και αυτό θα σημαίνει ότι οι Έλληνοκύπριοι θα πλήρωναν για την λύση των προβλημάτων των Τουρκοκυπρίων. Πρόκειται για την ίδια νοστροπία που επί δεκαετίες στην διάρκεια της Βρετανικής κατοχής και τελευταία κατά την διάρκεια της ανεξαρτησίας μας εκράτησε σε απόσταση τις δυο κοινότητες κι' έβρεθήθηκε τον ιμπεριαλισμό να παίζει το δικό του παιχνίδι.

6. Έχω την γνώμη ότι μόνο μια ισχυρή Κεντρική Κυβέρνηση θα αποτελέσει τον συνεκτικό κρίκο των δυο χωριστών όμοσπόνδων κρατιδίων και είναι για' αυτό που λέω ότι όσοι ενδιαφέρονται να διατηρηθή ή συνοχή της Κύπρου σαν όμοσπονδιακού ανεξαρτήτου κράτους πρέπει να εργασθούν για μια ισχυρή Κεντρική Κυβέρνηση, την πιο ισχυρή που είναι δυνατόν να έπιτευχθή.

7. Υπάρχει βέβαια το έρώτημα: Τι πρόκειται να γίνει αν οι Τούρκοι επιμένουν σε ασθενή Κεντρική Κυβέρνηση; αν ή ισχυρή Κεντρική Κυβέρνηση είναι ανέφικτη; Η γνώμη μου είναι νομίζω καθαρή: Έπιδιώκουμε την πιο ισχυρή που είναι δυνατόν να έπιτύχουμε, και κάμνουμε προς τον σκοπόν αυτόν υποχωρήσεις πάνω σε όλα ζητήματα. Θα δεκτούμε όμως εκείνο που είναι έφικτόν. Ουδέποτε βάζουμε σαν στόχο μας την αδύνατη Κεντρική Κυβέρνηση.

8. Κάμνουμε υποχωρήσεις πάνω σε άλλα ζητήματα, γράφω πιο πάνω. Ένα απ' αυτά, είναι το δεύτερο ζήτημα που στην αρχήν είπα ότι πρέπει να απρφασισθή: Ο βαθμός συμμετοχής των δυο κοινοτήτων στην Κεντρική Κυβέρνηση.

9. Αν οι Τούρκοι θέλουν ισχυρές τις χωριστές Όμοσπονδες κυβερνήσεις και αδύνατη την Κεντρική, είναι γιατί φοβούνται την ύποταγή της χωριστής Κυβέρνησης τους σε μια κεντρική κυβέρνηση που θα κυριαρχείται από τους Έλληνοκυπρίους. Θέλουν λοιπόν ισχυρές τις χωριστές κυβερνήσεις και αδύνατη την κεντρική και έπιπροσθετα θέλουν ισχυρή, ισότιμη συμμετοχή τους στην κεντρική κυβέρνηση. Ένας καλός χειρισμός αυτού του ζητήματος στις διαπραγματεύσεις, είναι:-

(α) Νά επιμένουμε σέ ἰσχυρή Κεντρική Κυβέρνηση.

(β) Νά δώσουμε σάν ἀντάλλαγμα ἰσχυρή, ἰσότιμη ἀντιπροσώπευση τους στήν Κεντρική αὐτή Κυβέρνηση.

10. Ὄταν ἡ συμμετοχή τους στήν Κεντρική Κυβέρνηση εἶναι ἰσχυρή καί ἰσότιμη, ὁ φόβος τους ὅτι τό Κέντρον θά ὑποτάξει τά χωριστά κρατίδια πρέπει νά καθησυχασθῇ.

11. Γιά νά γίνουν ὅμως αὐτοί οἱ χειρισμοί πρέπει νά ἔχουμε καθωρισμένη θέση κι' ἐμεῖς σάν Κόμμα καί τό Ἐθνικό Συμβούλιο καί ἡ Κυβέρνηση.

12. Αὐτές εἶναι οἱ σκέψεις μου πάνω σ' αὐτό τό θέμα. Δέν εἰσηγοῦμαι ὅτι τήν ἀπόφαση ἢ τίς ἀποφάσεις μας πρέπει νά τίς διακηρύξουμε ἀμέσως. Ἡ προώθηση τους πρός τόν τύπο, τό Ἐθνικό Συμβούλιο καί τήν Κυβέρνηση θά προγραμματισθῇ. Τό ὅτι ὅμως θά ἔχουμε θέση θά μᾶς βοηθᾷ νά ἀποφεύγουμε λανθασμένα συνθήματα καί πρό πάντων θά εἴμαστε σέ θέση κάθε φορά πού μᾶς παρέχεται ἡ εὐκαιρία νά ἀσκοῦμε τήν ἐπίδραση μας στήν διαμόρφωση τῆς πολιτικῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου καί τῆς Κυβέρνησης.

Οἱ ἐπικείμενες συνομιλίες καί τό
θέμα τῆς γεωγραφικῆς Ὁμοσπονδίας
(Διζωνική ἢ Πολυπεριφερειακή).

1. Τό θέμα αὐτό συζητήθηκε ἐπανελημμένα ἀπό τήν ὀλομέλεια τῆς Κ.Ε. "Αν θυμοῦμαι καλά, τρεῖς ὀλομέλειες τῆς Κ.Ε. δέν ἀποκλείσαν τήν Διζωνική Ὁμοσπονδία σάν λύση. Ἡ θέση μας, καί πάλιν ἂν τήν θυμοῦμαι καλά, διότι δέν ἔχω τά κείμενα, εἶναι ὅτι ἡ καλύτερη γεωγραφική Ὁμοσπονδιακή λύση εἶναι ἡ καντονιακή, ἐφ' ὅσον ὅμως αὐτή δέν εἶναι ἐφικτή, ἄμεσος στόχος πρέπει νά εἶναι ἡ πολυπεριφερειακή γεωγραφική Ὁμοσπονδία. "Αν ὅμως βρεθοῦμε μπροστά σέ ἀδιέξοδο καί στόν κίνδυνο μεγαλύτερων περιπετειῶν, ἡ διζωνική δέν πρέπει νά ἀποκλείεται.

2. Πρὶν προχωρήσω νά βάλω τήν ἄποψη μου θάθελα νά πῶ ὅτι γύρω ἀπό τήν θέση αὐτή ὑπῆρξε ἐκ μέρους τῆς Κ.Γραμματείας καί τοῦ Π.Γ. σύγκριση καί ἀμφιταλάντευση. Ἐνῶ ἡ θέση μας ἦταν ὅτι κάτω ἀπό ὠρισμένες συνθήκες ἡ διζωνική δέν ἀποκλείεται ἡ ὅλη τακτική καί συνθηματολόγηση μας ἦταν ὡς ἐάν ἡ διζωνική ἀποκλείετο σάν θέμα ἀρχῆς. "Ἦγινε μάλιστα καί σκέψη καί συγκεκριμένη πρόταση γιά ἀλλαγὴν τῆς θέσης μας καί ἀποκλεισμόν τῆς διζωνικῆς, μέ ἕνα ἀπό τά ἐπιχειρήματα τό ὅτι καί οἱ φίλοι καί οἱ ὑποστηρικτές μας τήν ἀποκλείουν σάν θέμα ἀρχῆς.

3. Τώρα, μέ τίς συνομιλίες τόσο κοντά, τό ζήτημα πού τίθεται εἶναι ἂν δέν εἶναι ἡ ὥρα νά ἀντικρύσουμε μέ περισσότερη ὀλμη τήν πραγματικότητα.

4. Ἐχω τήν γνώμη ὅτι στίς ἐπικείμενες συνομιλίες οἱ Ποσοί θά προτείνουν σάν πρῶτο θέμα πρός συζήτηση καί λύση τήν μορφή τῆς γεωγραφικῆς Ὁμοσπονδίας. Καί εἶναι σωστόν ὅτι προτοῦ προχωρήσουν οἱ συνομιλίες νά συζητήσουν συνταγματικά θέματα καί λεπτομέρειες, οἱ συνομιλητές πρέπει νά ξέρουν τί εἶδους Ὁμοσπονδία θά εἶναι αὐτή γιά τήν ὁποίαν θά συζητοῦν. Τό θέμα αὐτό λοιπόν θά εἶναι ἀπό τά πρῶτα ἂν ὄχι τό πρῶτο πού θά συζητηθῆ καί ἐμεῖς πρέπει ὅταν συζητοῦμε στό Ἐθνικό Συμβούλιο ἢ μέ τόν Μακάριο ἢ ὅταν γράφουμε στόν τύπο μας πρέπει νά ἔχουμε στό χέρι ὄχι μιάν θέση πού τήν καθωρίσαμε τόν Αὐγουστο τοῦ 1974 ἢ πρὶν ἕνα χρόνον, ἀλλά μιάν νέα θέση πού θά στηρίζεται στήν ἐκτίμηση τῆς σημερινῆς κατάστασης καί τῶν σημερινῶν δυνατοτήτων.

5. Είναι ή Πολυπεριφερειακή γεωγραφική Όμοσπονδία έφικτή; "Αν μέ τήν λέξη πολυπεριφερειακή έννοοῦμε λύση μέ τήν όποια θά δημιουργοῦνται πολλές Τουρκικές διοικητικές περιφέρειες (τρεις ή τέσσερις σ'όλη τήν Κύπρο) καί μιá ή δυό Έλληνικές, πιστεύω ότι τέτοια λύση δέν είναι έφικτή καί ότι έπιμονή μας σ'αύτή θά οδηγήσει από τήν αρχή τίς συνομιλίες σέ άδιέξοδο. Οί Τουρκοί πού έκαμαν τό πᾶν νά μεταφέρουν όλους τούς Τουρκοκυπρίους τοῦ Νότου στό Βορρά δέν βλέπω πώς θά είναι τώρα δυνατόν νά τούς μετακινήσουν στόν Νότο (καί σέ ποιá σημεῖα τοῦ Νότου;) για νά δημιουργήσουν έκεί μιάν ή δυό Νότιες περιφέρειες.

6. "Αν ή πολυπεριφερειακή είναι άνέφικτη τότε ή μόνη λύση πού άπομένει είναι ή διζωνική. "Έχω όμως τήν γνώμη ότι δέν εξέλειπεν ή δυνατότητα μιáς διζωνικής πού θ'άποτελεῖτο από δυό μεγάλες (μιάν Έλληνική καί μιá Τουρκική ζώνη) καί δυό μικρές (μιá Έλληνική καί μιá Τουρκική). Μιá τέτοια πρόταση (πού κατ'αρχήν θ'άπεδέχετο τήν διζωνικήν) πιστεύω πώς έχει κάποιες έλπίδες νά γίνει δεκτή καί νομίζω ότι θά μάς εξασφαλίσει καί περισσότερη διεθνή ύποστήριξη.

7. "Αν ύστερα από προσπάθειες για προώθηση αὐτοῦ τοῦ τύπου τῆς διζωνικής (τῶν δυό μεγάλων καί τῶν δυό μικρῶν ζωνῶν) ἀποτύχομεν, καί ἂν μέ βάση ἐκτιμῆσεως μας ἄλλη διέξοδος δέν μένει, τότε πρέπει νά δεχθοῦμε τήν διζωνική τῶν δυό ζωνῶν καί νά συγκετρώσουμε τήν διαπραγματευτική προσπάθειά μας στόν περιορισμό τῆς ἔκτασης τῆς τουρκικῆς ζώνης.

8. "Εκτιμώντας τή κατάσταση ὅπως τήν ἐκτιμῶ καί δεδομένου πώς βρισκόμαστε στίς παραμονές συνομιλιῶν ἔχω τήν γνώμη ὅτι τό σοβαρόν θέμα τῆς θέσης μας ἔναντι στή διζωνική πρέπει νά συζητηθεῖ στό Ἐθνικό Συμβούλιο καί κατά τήν συζήτηση του νά βάλουμε μέ τόλμη, ἀλλά μέ προσοχή τίς σκέψεις μας.

9. "Όσον ἀφορᾷ τό κῆμμα μας ἔχω τήν γνώμη ὅτι άμέσως πρέπει νά σταματήσει τήν ἐπίθεση του ἔναντια στήν διζωνική. Δεν λέω ὅτι πρέπει άμέσως νά βγοῦμε άνοικτά ὑπέρ τῆς στροφῆς. "Εκεῖνο πού θέλω νά πᾶ είναι ὅτι πρέπει, σταματώντας τήν ἐπίθεση μας ἔναντια στή διζωνική, νά προετοιμάσουμε ψυχολογικά τόν λαό νά δεκτῆ τήν στροφή.

Οί έπικείμενες συνομιλίες και
τό προσφυγικό πρόβλημα.

Τό θέμα της έπιστροφής των προσφύγων είναι ένα από τά θέματα πού είδικά αναφέρονται στά ψηφίσματα του ΟΗΕ.

2. Για πρώτη φορά από τήν έναρξη της είσβολής, τό Συμβούλιο 'Ασφαλείας στην απόφαση του 'Αρ. 361 (30 Αύγουστου 1974) εξέφρασε τήν σοβαρή άνησυχία του (grave concern) για τά δεινά των προσφύγων και κάλεσε ή μάλλον προέτρεψε τά ενδιαφερόμενα μέρη νά πάρουν τά κατάλληλα μέτρα για τήν ανακούφιση των προσφύγων και για νά μπορέσουν όσοι έπιθυμούν νά επιστρέφουν έν άσφαλεία στά σπίτια τους. (Παραγρ. 4, του Διευθυντικού μέρους του ψηφίσματος).

3. Στο ψήφισμα 3212 της 1.11.74 της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ (παράγραφος 5) τονίζεται ότι ή Γενική Συνέλευση φρονεεί ότι όλοι οί πρόσφυγες πρέπει νά επιστρέφουν στις έστίες τους μέσα σέ συνθήκες άσφαλείας και καλεεί τά ενδιαφερόμενα μέρη νά πάρουν για τόν σκοπόν αυτόν έπείγοντα μέτρα.

4. Τό ψήφισμα αυτό της Γενικής Συνέλευσης ένεκρίθη από τό Συμβούλιο 'Ασφαλείας στις 13.12.1974 μέ τήν απόφαση του ύπ' αριθμόν 365. Στές 12.3.75 τό Συμβούλιον 'Ασφαλείας μέ νέαν απόφαση του έκαλοϋσε για έπείγουσαν και άποτελεσματικήν εφαρμογήν όλων των μερών της απόφασης 3212 της Γενικής Συνέλευσης κατά συνέπειαν και του μέρους του σχετικού μέ τήν έπιστροφήν των προσφύγων.

5. Στές 20.11.75 ή Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ μέ τήν απόφαση της 'Αρ. 3395 (παράγρ. 4) καλεεί τά ενδιαφερόμενα μέρη νά αναλάβουν έπείγοντα μέτρα για νά διευκολύνουν τήν έθελοντικήν επιστροφήν όλων των προσφύγων στά σπίτια τους έν άσφαλεία, και για νά διευθετήσουν όλες τις άλλες πλευρές του προσφυγικού προβλήματος.

* * * * *

6. Έν ὄψει τοῦ γεγονότος ὅτι πηγαίνουμε πρὸς κάποιες συνομιλίες, ἔχουμε τὴν γνώμην ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ συζήτηση τοῦ προβλήματος ἀπὸ τὸ κόμμα μας, τὸ ξεκαθάρισμα τῆς θέσης μας πάνω στὶς διάφορες πτυχές του, ὥστε νὰ εἴμαστε σὲ θέση νὰ ἐπιδρούμε ἀποτελεσματικὰ στὴν διαμόρφωση ὀρθῆς πολιτικῆς καὶ ὀρθῆς καὶ ρεαλιστικῆς συνθηματολόγησος πάνω στὸ πρόβλημα ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸ Συμβούλιο καὶ τὴν κυβέρνηση. Βάζω στὸ ἔγγραφο αὐτὸ τὶς ἀπόψεις μου πού σὲ διάφορα σημεῖα σχετικὰ μὲ τὸ προσφυγικὸ πρόβλημα, ἀλλὰ θέλω ἀπὸ τὴν ἀρχὴ νὰ κάμω καθαρὸν ὅτι δέν εἴσηγοῦμαι πῶς ὅλα ὅσα γράφω καὶ ὅλα ὅσα πιθανῶς θ' ἀποφασίσουμε θὰ εἶναι πρὸς δημοσίευση ἢ πρὸς ἄμεση προώθηση στὸν χῶρο τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου ἢ τῆς Κυβέρνησης. Εἶναι ὅμως ζητήματα πάνω στὰ ὁποῖα ἔμεῖς πρέπει ἐσώτερικὰ νὰ ἔχουμε ξεκαθαρισμένη τὴν θέση μας, ὥστε νὰ μπορούμε νὰ ρυθμίζουμε τὴν πολιτικὴ μας δραστηριότητα καὶ συνθηματολόγηση.

7. Τὸν τελευταῖο καιρὸ ἀκούεται τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι τὸ θέμα τῶν προσφύγων δέν εἶναι διαπραγματεύσιμο. Θεωροῦμε ὅτι ἡ ἐπιστροφή ὅλων τῶν προσφύγων στὰ σπίτια τους εἶναι κάτι δουσμένο ἀπὸ τὶς ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου Ἀσφαλείας καὶ τῆς Γενικῆς Συνέλευσης τοῦ ΟΗΕ. Ὅτι οἱ ἀποφάσεις τοῦ ΟΗΕ μελοῦν γιὰ τὴν ἐπιστροφή ὅλων τῶν προσφύγων στὰ σπίτια τους, εἶναι γεγονός. Ὅτι ἔμεῖς πρέπει νὰ ἐκμεταλλευτοῦμε αὐτὴ τὴν θέση τοῦ ΟΗΕ δέν συζητεῖται. Πιστεύω ὅμως ὅτι τὸ θέμα αὐτὸ, τῆς ἐπιστροφῆς ὅλων τῶν προσφύγων, συνδέεται μὲ ζητήματα καὶ θέματα πού εἶναι διαπραγματεύσιμα, καὶ συνδέεται τόσο ἀρρηκτὰ, πού σὲ κάποιον στόδιο ἢ θὰ δεχθοῦμε τὴν συζήτηση του, ἢ ὀδηγοῦμε τὶς συνομιλίες στὸ ἀδιέξοδο. Ἐνα τέτοιο ζήτημα εἶναι ἐκεῖνο τῆς μορφῆς τῆς γεωγραφικῆς Ὁμοσπονδίας (διζωνικῆς ἢ πολυπεριφερειακῆς) σὲ συνάρτηση μὲ τὴν ἔκταση τῆς τουρκικῆς ζώνης (ἂν θὰ εἶναι διζωνικὴ) ἢ τῶν τουρκικῶν περιφερειῶν, (ἂν θὰ ἔχουμε τὴν πολυπεριφερειακὴ). Ἔχω τὴν γνώμην ὅτι ἀπὸ τὴν στιγμή πού θὰ δεχθοῦμε γεωγραφικὴν Ὁμοσπονδίαν (καὶ ἡ γνώμη μου εἶναι ὅτι δέν μπορούμε νὰ τὴν ἀπορρίψουμε) ἕνδος βαθμοῦ ἐκρίζωμός καὶ ἀνταλλαγὴ πληθυσμῶν, ἐθελοντικὰ ἢ ἀναγκαστικὰ, εἶναι ἀναπόφευκτη. Θὰ εἶναι ἀναπόφευκτη διότι αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος τρόπος νὰ δημιουργήσουν οἱ τοῦρκοι ζώνην ἢ περιφέρειες μὲ συμπαγῆ τουρκικὴν πλειονότητα εἰς τὸν πληθυσμόν.

8. "Αν ή Όμοσπονδία είναι διζωνική ό αριθμός αύτών πού θά έκκριζωθοϋν θά είναι μεγαλύτερος, άν ή όμοσπονδία είναι πολυπεριφερειακή ό αριθμός θά είναι μικρότερος.

9. Τά ζητήματα λοιπόν πάνω στά όποια τό κόμμα πρέπει νά έχει ξεκαθαρισμένη θέση είναι τά εξής:

(α) "Ότι ό ρεαλιστικός, υπό τις συνθήκες πού έδημιουργήθησαν, στόχος είναι ή έπιστροφή του μεγαλύτερου δυνατού αριθμού των προσφύγων στά σπίτια τους. "Αν ή έπιστροφή όλων των προσφύγων στά σπίτια τους καθορισθή σαν άμετακίνητος και άναλλοίωτος στόχος, τότε άναπόφευκτα οδηγούμαστε σέ άδιέξοδο.

(β) "Ότι τό θέμα της έπιστροφής των προσφύγων - έννοούμε των προσφύγων πού ή έπιστροφή τους είναι δυνατή - θά τό συζητήσουμε άν παραστή ανάγκη και στις διακοινοτικές συνομιλίες, έφ'όσον τοϋτο έμπλέκεται και συνδέεται μέ θέματα των συνομιλιών αυτών.

10. 'Αλλά δέν είναι αυτά μόνον τά ζητήματα τά σχετικά μέ τό προσφυγικό, πάνω στά όποια πρέπει νά έχουμε καθωρισμένη θέση. Είναι και άλλα.

11. Κατά την διάρκεια των τελευταίων παρασηνηακών συζητήσεων στην Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ είναι φανερόν ότι προέκυψε τό έρώτημα, άν οί Τοϋρκοι πού κατέφυγαν ή μετεφέρθησαν στον Βορρά είναι ή όχι πρόσφυγες μέ την ίδια έννοια πού είναι οί Έλληνες. Η φρασεολογία της άπόφασης της Γενικής Συνέλευσης (3395) είναι ένδεικτική. Είναι όλοφάνερον ότι οί Τοϋρκοι πού κατέφυγαν ή μεταφέρθησαν στον Βορράν θεωρούνται πρόσφυγες και είναι όλοφάνερον ότι ή Γενική Συνέλευση δέν εγκρίνει την καταναγκαστικήν έπιστροφή τους.

12. "Όταν θά συζητηθή, όπουδήποτε κι'άν συζητηθεί τό προσφυγικό πρόβλημα, είτε στις διακοινοτικές συνομιλίες είτε σέ διεθνές FORUM τό θέμα αυτό θά προκύψει. Τό κόμμα μας πρέπει νά έχει πάνω σ' αυτό μία καθωρισμένη θέση. 'Υπάρχουν Τοϋρκοι πρόσφυγες; 'Η γνώμη μου είναι ότι υπάρχουν. Οί Έλληνες | *

Έφυγαν από τόν Βορράν κάτω από τόν τρόμο του 'Αττίλα. Οί Τούρκοι έφυγαν από τόν Νότο είτε κάτω από τόν τρόμο τών 'Βοκαβητάτζηδων είτε κάτω από τίς πιέσεις τών τούρκων έξπρεμιστών. Εΐναι τό ίδιο ξεριζωμένοι όπως εΐναι οί "Έλληνες. Δεχόμαστε σάν Κόμμα τήν αρχή της έθελοντικής επιστροφής τών προσφύγων; Η γνώμη μου εΐναι ότι δέν μπορούμε νά τήν απορρίψουμε. 'Από τήν στιγμή όμως πού θά τήν δεχθούμε, πρέπει νά ξέρουμε ότι θά δημιουργηθούσιν διάφορα προβλήματα. "Αν οί περισσότεροι Τούρκοι του Νότου προτιμήσουν νά μένουν στόν Βορράν ενώ ελάχιστοι "Έλληνες του Βορρά προτιμήσουν νά μένουν στόν Νότο θά δημιουργηθή άμέσως πρόβλημα έξωσης τών Τούρκων από τά κατηλειμμένα σπίτια τών 'Ελλήνων καί στέγασης τους κάπου άλλο, καί πού θά δημιουργηθούσιν επίσης προβλήματα αποζημιώσεων καί ανταλλαγής περιουσιών. Δέν εΐναι ή πρόθεση μου νά έπισημόνω όλα τά προβλήματα πού θά παρουσιασθούσιν, εΐναι όμως καθήκον του κόμματος νά τά έπισημόνει καί νά εΐναι έτοιμο όχι μόνον νά συνθηματολογεί αλλά καί νά προτείνει λύσεις.

13. Γράφω πιο πάνω ότι σε κάποιο στάδιο θ'αναγκαστούμε νά συζητήσουμε τό προσφυγικό πρόβλημα, είτε στις διακοινοτικές είτε σ'ένα διεθνές **FORUM**. Τότες θά δοϋμε ότι ή επιστροφή τών προσφύγων, όλων ή τών περισσότερων έρχεται σε αντίθεση μέ τήν απόφαση τών Τούρκων νά έχουν τήν δική τους ζώνη ή τίς δικές τους περιφέρειες μέ δική τους συμπαγή πληθυσμιακή πλειονότητα, μέ τήν δική τους Διοίκηση πού δέν θά τήν προσβάλλει μιá 'Ελληνική εκλογική πλειοψηφία. Αυτή εΐναι κατά τήν γνώμη μου ή κύρια αντίθεση σχετικά μέ τό προσφυγικό. "Αν ή γνώμη μου εΐναι σωστή τότες ο μόνος τρόπος νά καθησυχάσουμε τους φόβους τους εΐναι νά προτείνουμε όπως οί "Έλληνες πού θά ζούσιν στην Τουρκική ζώνη ή τίς τουρκικές περιφέρειες άσκοϋν τά εκλογικά τους δικαιώματα στην έλληνική ζώνη καί μόνον όσον άφορα την εκλογή της 'Ελληνικής Διοίκησης, καί όπως ή ύπαρξη σε μιá περιοχή 'Ελληνικής πλειονότητας μή έπηρεάζει τήν εκλογή της Τουρκικής Διοίκησης ή τήν όργάνωση της.

13β. 'Αλλά ἄς ὑποθέσουμε ὅτι τελικά υἱοθετεῖται ἡ ἀποψη ὅτι ἡ ἐπιστροφή ὄλων τῶν προσφύγων στά σπίτια τους εἶναι ἐφικτή λύση καί ὅτι αὐτήν πρέπει νά ἐπιδιώξουμε εἴτε στίς ἐνδοκυπριακές συνομιλίες εἴτε σέ ἕνα διεθνές φόρουμ. Στήν τέτοια περίπτωση ὑπάρχουν ζητήματα πού πρέπει νά ξεκαθαριστοῦν. Θά ἐπιμένουμε νά ξαναγυρίσουν καταναγκαστικά καί ὅλοι οἱ Τούρκοι; Ἄν ὄχι πῶς θά λυθῇ τό πρόβλημα τῆς στέγασης ἐκεῖνων πού θά παραμείνουν; Μιά πρόταση γι' αὐτό τό πρόβλημα ἐγινε ἀπό τήν Κυβέρνηση. Νά κτιστοῦν γι' αὐτούς σπίτια μέ δαπάνες τοῦ κράτους στά πρῖν ἀπό τόν Ἰούλιο τοῦ 1974 Τουρκικά χωριά. Ἡ πρόταση μπορεῖ νά λύσῃ τό στεγαστικό πρόβλημα ἀλλά πῶς θά λυθῇ τό πρόβλημα τῆς ἀπορρόφησης τούς ἀπό τήν οἰκονομία τῆς περιοχῆς. Σπίτι μπορεῖ νά κτισθῇ γιά νά τούς στεγάσῃ ἀλλά ἂν εἶναι γεωργοί πού θά βρεθῇ γῆ νά τούς δοθῇ γιά νά καλλιεργήσουν;

13γ. Τό ἄλλο ζήτημα πού ὀπωσδήποτε θά ἀντιμετωπίσουμε εἶναι ἡ πιθανότητα τῆς κατά στάδια ἐπιστροφῆς ὄλων τῶν προσφύγων στά σπίτια τους. Δεχόμαστε τήν κατά στάδια ἐπιστροφή τους; Πῶς ἀντιμετωπίζουμε τό σύνθημα πού ρίχνεται συχνά ἀπό ὠρισμένους κύκλους: "Ἡ ὅλοι στά σπίτια μας ἤ κανείς;" Ἄν αὔριο γίνῃ πρόταση νά γυρίσουν οἱ Βαρσιώτες στά σπίτια τους καί μεθαύριο οἱ Μορφίτες, τί θά ὑποστηρίξουμε μεῖς; Ποιά καθοδήγηση θά δώσουμε μεῖς στόν λαό, στόν τύπο μας, στό Ἐθνικό Συμβούλιο;

13δ. Ἡ γνώμη μου εἶναι ξεκάθαρη. Ἄν ὑπάρχει ἡ δυνατότητα ἐπιστροφῆς ὄλων τῶν προσφύγων στά σπίτια τους θά τήν καταστρέψουμε ἂν ἐπιδιώξουμε συμφωνία γιά ἄμεση καί ταυτόχρονη ἐπιστροφή ὄλων, ἂν ἀποκλείσουμε μερική ἐπιστροφή τώρα γιά νά ἀγωνισθοῦμε γιά τήν ἐπιστροφή τῶν ὑπολοίπων ἀργότερα ἢ ἂν ἀποκλείσουμε σταδιακή ἐπιστροφή μέ συμφωνημένα χρονικά ὅρια.

14. Αὐτές εἶναι μερικές σκέψεις μου γιά τό προσφυγικό πρόβλημα, πού ἐπαναλαμβάνω δέν εἶναι γιά δημοσέλευση. Θά

ἐναπόκειται σέ μᾶς νά προγραμματίσουμε τήν προώθηση τῶν θέσεων
μας εἴτε στόν τύπο, εἴτε στό Ἐθνικό Συμβούλιο εἴτε στήν Κυ-
βέρνηση. Θά εἴμαστε ὅμως ὑποχρεωμένοι νά ἀποφεύγουμε συνθη-
ματολόγησιν ἢ ἐνέργειες ἀντίθετες μέ τήν γραμμή πού θά χαρά-
ξουμε, καί νά προετοιμάσουμε τό ἔδαφος γιά τήν προώθηση τῶν
θέσεων μας.

* * * * *

‘Η Διεθνοποίηση του Κυπριακού
προβλήματος.

1. Για την "διεθνοποίηση" του Κυπριακού προβλήματος γίνεται πολύς λόγος.

2. Είναι ή δέν είναι τό Κυπριακό διεθνοποιημένο; ‘Από την στιγμή που τό πρόβλημά μας μεταφέρθηκε στά ‘Ηνωμένα Έθνη καί ‘αποτέλεσε θέμα έπανειλημμένων συνεδριών του Συμβουλίου ‘Ασφαλείας καί της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, από την στιγμή που τό Συμβούλιο ‘Ασφαλείας μέ απόφαση του που άναναώνεται κάθε έξάμηνο ‘έχει έγκαταστημένη στην Κύπρο Διεθνή Είρηνευτική Δύναμη (ΟΥΝΦΙΣΥΠ), από την στιγμή που ό Γ.Γ. του ΟΗΕ μέ έντολή του Συμβουλίου ‘Ασφαλείας καί της Γ.Σ. του ΟΗΕ παρακολουθής έξελίξεις καί προσφέρει τίς καλές του ύπηρεσίες για την έξεύρεση λύσης, από την στιγμή που έπίσημα συγκροτημένες ομάδες κρατών, ‘όπως είναι ή ομάδα των ‘Αδεσμεύτων καί ή Ε.Ο.Κ. καί ή ΚΟΜΕΚΟΝ ένδιαφέρονται καί παρακολουθούν τίς έξελίξεις του Κυπριακού προβλήματος, από την στιγμή, τέλος, που σε μιά σειρά διμερείς συναντήσεις άρχηγών κρατών (κυρίως σε συναντήσεις στις όποτες τό ένα μέρος είναι μιά από τίς σοσιαλιστικές χώρες) συζητείται τό Κυπριακό, ‘όλα αϋτά είναι απόδειξη ‘ότι τό πρόβλημα μας ‘έγινε διεθνές πρόβλημα, ‘ότι ‘έχει διεθνοποιηθή.

3. Τί έννοοϋμε λοιπόν ‘όταν λέμε διεθνοποίηση του Κυπριακού προβλήματος; ‘Εννοοϋμε την περαιτέρω διεθνοποίηση του καί ιδιαίτερα έννοοϋμε την συζήτηση των διεθνών πτυχών του ‘έξω από τίς ένδοκυπριακές συνομιλίες, σε μιά άντιπροσωπευτική διεθνή διάσκεψη μέσα στα πλαίσια του ΟΗΕ.

4. Αϋτή την περαιτέρω διεθνοποίηση του Κυπριακού προβλήματος πρώτη έζήτησε ή Σοβιετική Ένωση. ‘Η Κύπρος καί ή ‘Ελλάδα την έδέχθησαν. ‘Ολες οί σοσιαλιστικές χώρες την ύποστήριξαν. ‘Η ύποστήριξη ‘όμως που έδόθη από χώρες ‘έξω του σοσιαλιστικού χώρου ήταν καί είναι πολύ περιωρισμένη.

5. Ποιό είναι το κυριώτερο εμπόδιο για την περαιτέρω διεθνοποίηση του προβλήματος μας; Έχω την γνώμη ότι η όρθη απάντηση σ' αυτό το ερώτημα θα μας βοηθήσει να προγραμματίσουμε την δράση μας γύρω από το σοβαρόν αυτό θέμα. Τό κυριώτερον εμπόδιο για την περαιτέρω διεθνοποίηση του κυπριακού προβλήματος, για την συζήτηση του σέ μιά αντιπροσωπευτική διεθνή διάσκεψη μέσα στά πλαίσια του ΟΗΕ, είναι η άρνητική θέση τών Η.Π.Α. Άρνεϊται βέβαια καί η Τουρκία, αλλά η Τουρκία είναι δεύτερον εμπόδιο. Άν μετακινηθῆ τό κύριον εμπόδιον, η άρνηση τών Η.Π.Α., η άρνηση τῆς Τουρκίας δέν θ' άντέξῃ για πολύ. Υπάρχουν βέβαια καί οί πολιτικές δυνάμεις στήν Ἑλλάδα, μέσα στήν Κυβέρνηση κι ἔξω από τήν Κυβέρνηση πού δέν θά ἤθελαν νά δοῦν μιά διεθνοποίηση τοῦ Κυπριακοῦ προβλήματος ὅπως αὐτήν πού εἰσηγεῖται ἡ Σοβιετική Ἐνωση.

6. Συμφωνοῦμε μ' αὐτή τήν ἐκτίμηση;

7. Άν συμφωνοῦμε τότε πρέπει νά δοῦμε ποιό εἶναι οί στόχοι μας καί ποιές οί δυνάμεις για τήν πραγματοποίηση τους.

Βλέπω σάν στόχους τούς ἑξῆς:-

(α) Πίεση πάνω στήν Ἀμερικανική πολιτική για νά δεχθῆ τήν Σοβιετική πρόταση.

(β) Πίεση πάνω στήν Τουρκία για νά δεχθῆ τήν Σοβιετική πρόταση.

(γ) Ἐξουδετέρωση τών αντιδραστικῶν δυνάμεων στήν Ἑλλάδα πού ἀντιδροῦν στήν περαιτέρω διεθνοποίηση.

8. Ποιές εἶναι οί δυνάμεις πού πρέπει νά κινητοποιηθοῦν για τήν πραγματοποίηση αὐτῶν τῶν στόχων;

9. Οί δυνάμεις τοῦ λαοῦ μας - καί μέσα σ' αὐτές περιλαμβάνουμε καί τήν Κυβέρνηση καί τό Ἐθνικό Συμβούλιο - πρέπει νά εἶναι στήν πρώτη γραμμή αὐτῆς τῆς κινητοποίησης. Πρέπει νά κινηθοῦμε ὥστε τό σύνθημα: Διεθνῆς ἀντιπροσωπευτική Διάσκεψη για τήν συζήτηση τῶν διεθνῶν πτυχῶν τοῦ Κυπριακοῦ προβλήματος, νά υἱοθετηθῆ ἀπό τόν τύπο τοῦ ἐξωτερικοῦ, τίς ἔθνικές καί διεθνεῖς ὀργανώσεις, τίς Κυβερνήσεις (πρῶτα βέβαια τίς κυβερνήσεις τῶν ἀδεσμεύτων χωρῶν). Σκόπιμα ἔχω

παραλείπει από τό υπογραμμισμένο σύνθημα τήν φράση: "ὅπως πρότεινε ἡ Σοβιετική "Ἐνωση," διότι πιστεύω ὅτι ἑμᾶς μᾶς ἐνδιαφέρει ἡ οὐσία, δηλ. νά προωθηθῇ ἡ ἰδέα γιά μιᾶ διεθνή ἀντιπροσωπευτική διάσκεψη καί ὄχι νά κάμουμε ἀνάμεσα σέ ξένες κυβερνήσεις, ὀργανώσεις καί ἐφημερίδες φιλοσοβιετική προπαγάνδα. "Ἄν ἡ ἰδέα προωθηθῇ αὐτό θά εἶναι νίκη τῆς Σοβιετικῆς πολιτικῆς ὅσον ἀφορᾷ τό Κυπριακό, διότι ὅλος ὁ κόσμος ξέρει ὅτι ἡ Σοβ. "Ἐνωση πρώτη ἔρριξε αὐτή τήν ἰδέα καί συνέχεια ἐπιμένει γιά τήν πραγματοποίηση της.

10. Ἡ κινητοποίηση αὐτή τοῦ λαοῦ μας πρέπει νά προγραμματισθῇ. Πιό τόν προγραμματισμό τό Ἐθνικό Συμβούλιο πρέπει νά παίξει ἀποφασιστικό ρόλο.

11. Οἱ δυνάμεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ πρέπει ἐπίσης νά κινητοποιηθοῦν γιά τήν πραγματοποίηση τῶν πιά πάνω στόχων. Αὐτές εἶναι οἱ δυνάμεις πού θά θέσουν σέ κίνηση τήν Ἑλληνική Κυβερνητική μηχανή πρὸς τήν κατεύθυνση φίλων κυβερνήσεων γιά τήν υἱοθέτηση καί ὑποστήριξη τοῦ αἰτήματος γιά μιᾶ ἀντιπροσωπευτική διεθνή Διάσκεψη. Πιά πάνω ἀνάφερα ὅτι ἕνα ἀπό τά ἐμπόδια γιά τήν προώθηση αὐτῆς τῆς ἰδέας εἶναι οἱ Ἑλληνικές ἀντιδραστικές δυνάμεις (στό Ἐπιτελεῖο Ἐξωτερικῶν, στό Ἐπιτελεῖο Ἀμυνας, στόν τύπο, στίς ἡγεσίες τῶν δεξιῶν κομμάτων). Οἱ ἀντιδραστικές αὐτές δυνάμεις πρέπει νά ἀπομονωθοῦν καί νά ἐνισχυθοῦν οἱ δυνάμεις (μέσα στήν Κυβέρνηση, στόν τύπο, στόν πολιτικό κόσμο) πού ὑποστηρίζουν τήν Σοβιετική πρόταση.

12. Τό Κόμμα μας μπορεῖ νά παίξει τόν ρόλο του γιά τήν κινητοποίηση τῶν προοδευτικῶν δυνάμεων τῆς Ἑλλάδας. Ἰδιαίτερη προσοχή πρέπει νά δοθῇ ὥστε ἡ πλειοψηφία νά μὴ πάρει ἀντικυβερνητική ἀντικαραμανλική αἰχμή. Γιά τήν κινητοποίηση στήν Ἑλλάδα, ἰδιαίτερα γιά τήν ἀναζωογόνηση τῆς θέσης τῆς Ἑλληνικῆς Κυβέρνησης ἔναντι τῆς Σοβιετικῆς πρότασης, ὁ ρόλος τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου ἐπίσης μπορεῖ νά εἶναι ἀποφασιστικός.

13. Τρίτη δύναμη πού πρέπει νά κινηθῆ γιά τήν προώθηση τῆς ιδέας γιά ἀντιπροσωπευτική διεθνή διάσκεψη εἶναι ἡ ἴδια ἡ Σοβιετική Ἐνωση. Ἐχῶ τήν γνώμη ὅτι ὅσο μεγάλη κι' ἂν εἶναι ἡ πῆση πού θά προέλθει ἀπό τήν Κύπρο (συμπεριλαμβανομένης καί τῆς Κυπριακῆς Κυβέρνησης) καί τήν Ἑλλάδα (συμπεριλαμβανομένης καί τῆς Ἑλληνικῆς Κυβέρνησης) τό Ἀμερικανικό ἔμπόδιο - πού εἶναι τό κύριο - δέν εἶναι δυνατόν νά μετακινηθῆ ἢ νά ὑπερπηδηθῆ χωρίς τήν πῆση τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης. Μιά περισσότερο ἔντονη προβολή τῆς Σοβιετικῆς πρότασης ἀπό τήν ἴδια τήν Σοβιετική Ἐνωση, εἶναι ἀπαραίτητη ἂν θέλουμε νά προωθηθῆ ἡ ιδέα.

14. Ἀναφορικά μ' αὐτό τό θέμα νομίζω ὅτι ὅλοι πρέπει νά ἔχουμε προσέξει μέ ποιόν τρόπο οἱ Ἀμερικανοί φροντίζουν νά ἐπιτύχουν ἐκείνην τήν περαιτέρω διεθνοποίηση τοῦ Κυπριακοῦ προβλήματος πού θά τοῦς βοηθήσει νά μποῦν οἱ ἴδιοι ἢ οἱ φίλοι τους τῆς ΕΟΚ στήν συζήτηση τοῦ Κυπριακοῦ προβλήματος, ἐνώπιον τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης θά κρατηθῆ ἔξω. Ἐχῶ τήν γνώμη ὅτι ὅσο δικαίωμα ἔχουν οἱ κύκλοι τῆς ΕΟΚ καί ὁ Κίσιγκερ καί οἱ διάφοροι Ἀμερικανοί γερουσιαστές νά ἀναλαμβάνουν μεσολαβητικές πρωτοβουλίες καί νά διαβουλεύονται μέ τήν Ἀθήνα, τήν Λευκωσία καί τήν Ἀγκυρα, ἄλλο τόσο καί περισσότερο δικαίωμα ἔχει ἡ Σοβιετική Ἐνωση νά ἀναλάβει πρωτοβουλίες. Ἡ Σοβιετική Ἐνωση θά μποροῦσε ν' ἀναλάβῃ μιὰ πρωτοβουλία βολιδοσκοπῆς ὅλων τῶν κρατῶν μελῶν τοῦ ΟΗΕ γύρω ἀπό τήν πρόταση τῆς γιά μιὰ ἀντιπροσωπευτική διεθνή διάσκεψη. Νά φανεῖ δηλ. ὅτι ἡ Σοβιετική Ἐνωση ἔκαμε τήν πρόταση τῆς καί συνεχίζει νά τήν ὑποστηρίζει καί ὅτι ζητᾶ ἀπό τοῦς φίλους τῆς νά ὑποστηρίξουν ἐπίσης τήν πρόταση γιά διεθνή ἀντιπροσωπευτική διάσκεψη. Ἐνα τέτοιο διάβημα εἶναι σύμφωνο καί μέ τήν ἀνακοίνωση τῆς Σοβιετικῆς Κυβέρνησης τῆς 23.8.74, πού λέει ἀνάμεσα σ' ἄλλα καί τά ἑξῆς: "... Ἡ ὑποστήριξη τῆς πρότασης γιά τή σύγκληση τῆς τέτοιας διάσκεψης θά ἐπιταχύνει τή συγκρότηση αὐτῆς τῆς σπουδαίας διεθνούς σύναξης καί θά διευκολύνει τήν ἐπιτυχία τῆς...."

15. Έχω τήν γνώμην ὅτι ἕνα διάβημα σάν αὐτό τό τελευτατο
πού εἰσηγοῦμαι, θά μπορούσε νά τό προτείνει στήν Σοβιετική
Κυβέρνηση ἢ Κυβέρνηση τῆς Κύπρου ἀπό κοινοῦ μέ τήν Κυβέρνηση
τῆς Ἑλλάδας. Αὐτό θά ἔδειχνε τό ἐνδιαφέρον τῆς Κύπρου καί
τῆς Ἑλλάδας γιά τήν Σοβιετική πρόταση. Ἐάν συμφωνοῦμε μέ
τήν ἰδέα, τότε θά πρέπει νά ἐγείρουμε τό θέμα στό Ἐθνικό
Συμβούλιο καί νά ἐγείρουμε γραπτῶς μ' ἕνα ἔγγραφο πού νά
ἀναλύει τήν σημασία τῆς Διεθνούς Διάσκεψης καί νά βάζει τά
ἐπιχειρήματα μας γιατί πρέπει νά προωθήσουμε τήν πρόταση.

16. Εἶναι πιθανόν νά λεχθῆ ὅτι προτοῦ εἰσηγηθῶμε ὅτι-
δήποτε στήν Κυβέρνηση ἢ στό Ἐθνικό Συμβούλιο, πρέπει νά
ζητήσουμε νά μάθουμε τήν ἀντίδραση τῶν Σοβιετικῶν φίλων μας.
Παρ' ὅλον ὅτι δέν βλέπω γιατί οἱ Σοβιετικοί φίλοι μας θά δια-
φωνοῦσαν μ' ἕνα διάβημα γιά τήν προώθηση μιᾶς δικῆς τους πρό-
τασης, ὡστόσο δέν θά διαφωνοῦσα νά τοῦς ποῦμε τίς σκέψεις
μας καί νά ζητήσουμε τήν γνώμη τους.

17. Αὐτές εἶναι μερικές σκέψεις μου πάνω στό θέμα:
Ἡ Διεθνοποίηση τοῦ Κυπριακοῦ προβλήματος.